

Europejskość wymaga: Ramowa Dyrektywa Wodna UE, jej cel, sens i siła

Monika Kotulak
Klub Przyrodników

Jak bronić swojej rzeki, warsztaty Klubu Przyrodników i WWF, Schodno 16 – 17 czerwca 2012

Ramowa Dyrektywa Wodna

- **"...woda nie jest produktem handlowym takim jak każdy inny, ale raczej dziedzicznym dobrem, które musi być chronione, bronię i traktowane jako takie..."**

(z preambuły Ramowej Dyrektywy Wodnej)

Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej jest wynikiem wieloletnich prac Wspólnot Europejskich zmierzających do lepszej ochrony wód poprzez wprowadzenie wspólnej europejskiej polityki wodnej, opartej na przejrzystych, efektywnych i spójnych ramach legislacyjnych. Zobowiązuje państwa członkowskie do racjonalnego wykorzystywania i ochrony zasobów wodnych w myśl zasady zrównoważonego rozwoju.

Cel: osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód do 2015 roku.

Cel wynika z wprowadzenia do polityki zasady zrównoważonego rozwoju i dotyczy:

- zaspokojenia zapotrzebowania na wodę ludności, rolnictwa i przemysłu,
- promowania zrównoważonego korzystania z wód,
- ochrony wód i ekosystemów znajdujących się w dobrym stanie ekologicznym,
- poprawy jakości wód i stanu ekosystemów zdegradowanych działalnością człowieka,
- zmniejszenia zanieczyszczenia wód podziemnych,
- zmniejszenia skutków powodzi i suszy.

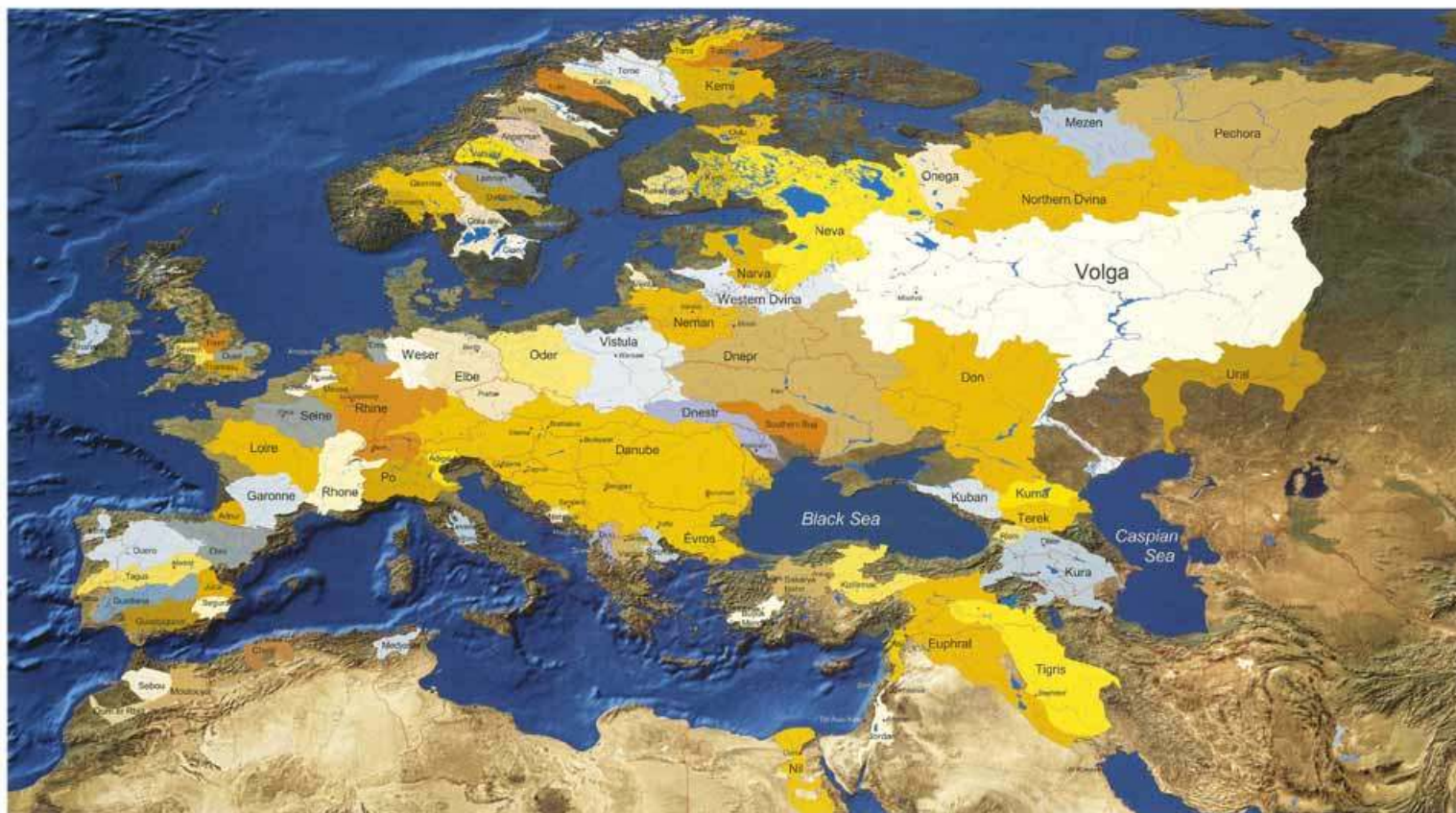

Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy

L'EUROPE DE L'EAU
ET SES BASSINS

EUROPEAN INLAND WATERS
AND RIVER BASINS

EUROPAS GEWÄSSER
UND FLUSSGEBIETE

0 1000 2000 kilometres

This map shows major river basins > 10 000 km².
Map in decimal degrees, not projected.

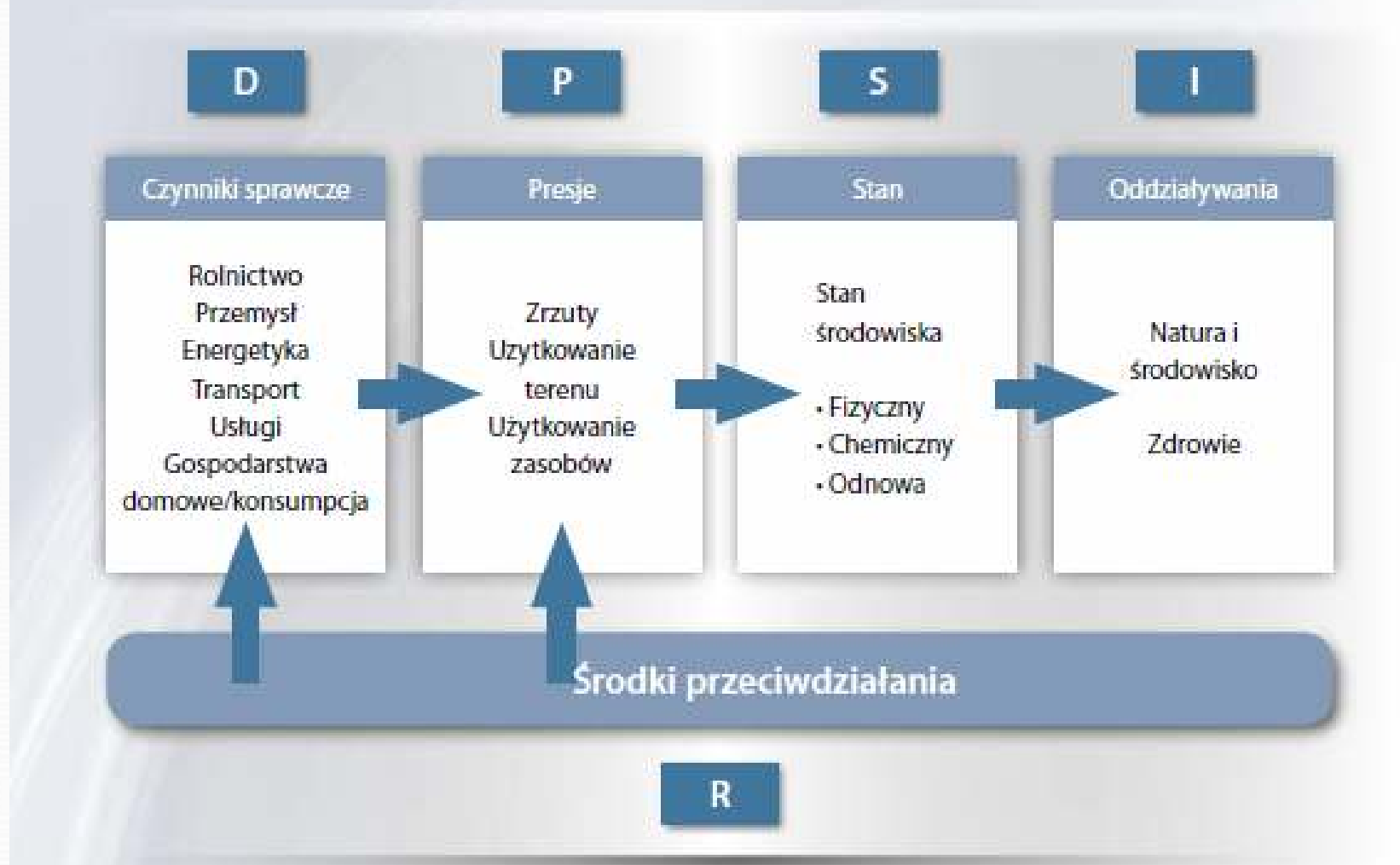
edited by
ERN European Rivers Network
8 Rue Croixblanc
Tel: +33 (0) 471502614
ern@ern.org
43000 Le Puy, France
Fax: +33 (0) 471026599
www.ern.org

created by: Robert Eyles
© copyright ERN
graphic: Stephan Durrant
© marques déposées

Wymagania RDW

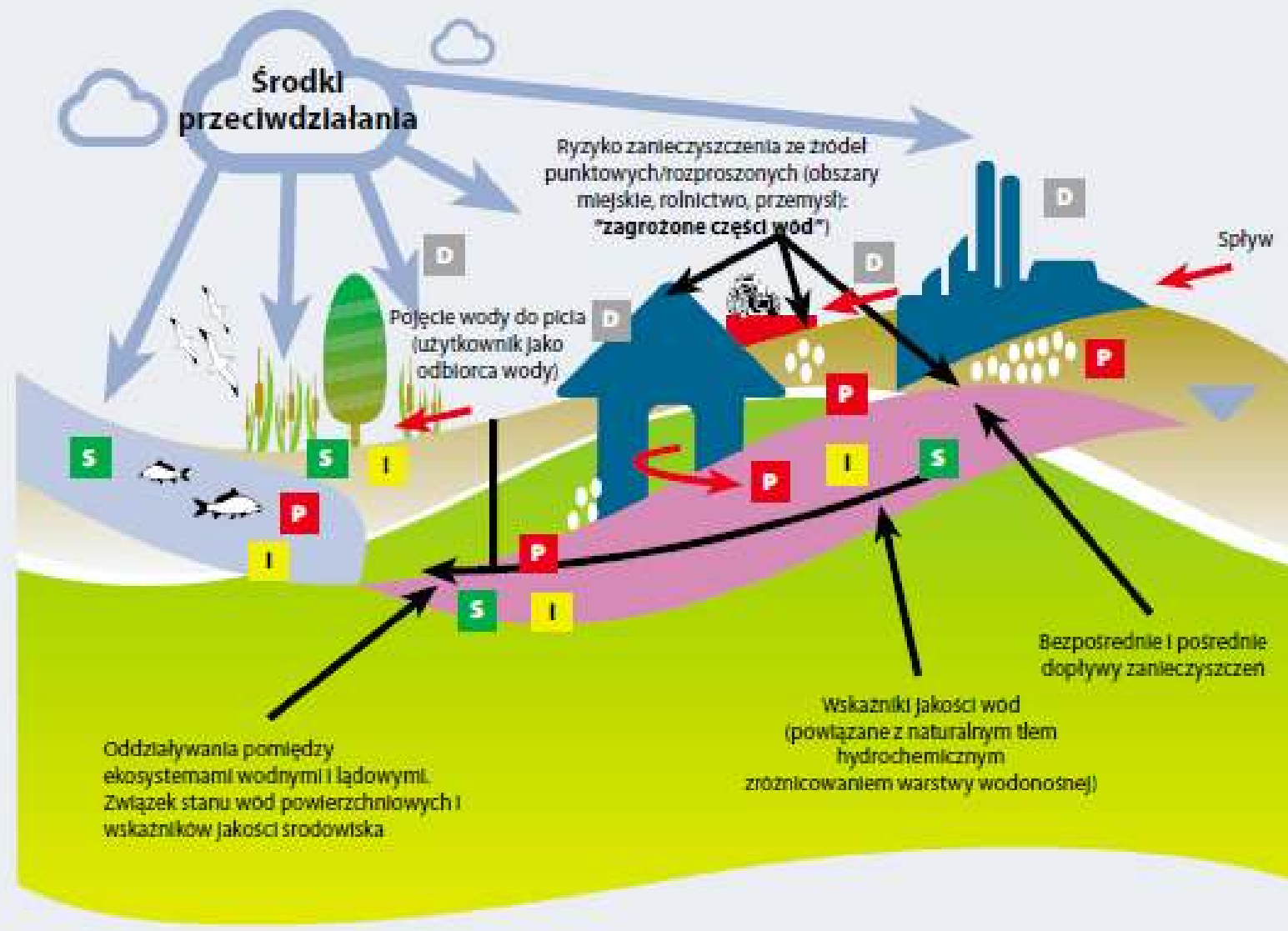
- Wydzielenie dorzeczy
- Podzielenie rzek na jednolite części wód
- Rejestry obszarów chronionych (woda pitna, kąpieliska, dyr. azotanowa, ściekowa, naturalne)
- Sieć monitoringu
- Plany gospodarowania wodami
- Program działań dla osiągnięcia celów środowiskowych

Rysunek 1 – Model DPSIR (Driving forces/czynniki sprawcze - Presures/presje - State/stan - Impact/oddziaływanie - Response/środki przeciwdziałania)

Podstawa planowania zarządzania dorzeczem

Rysunek 2 – Główne czynniki sprawcze (D) i związane z nimi presje (P) oddziałujące na wody podziemne. Stan (S) i oddziaływanie (I) wpływają zarówno na zasoby wód podziemnych jak i na ekosystemy wodne lub lądowe od nich zależne. Środki przeciwdziałania wskazane są jako programy naprawcze opracowywane na podstawie odpowiednich przepisów UE (głównie jako programy działań opracowywane na mocy Ramowej Dyrektywy Wodnej)

Cel środowiskowy

PW, Art. 38d. 1. Celem środowiskowym dla jednolitych części wód powierzchniowych niewyznaczonych jako sztuczne lub silnie zmienione jest ochrona, poprawa oraz przywracanie stanu jednolitych części wód powierzchniowych, tak aby osiągnąć dobry stan tych wód.

2. Celem środowiskowym dla sztucznych i silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych jest ochrona tych wód oraz poprawa ich potencjału i stanu, tak aby osiągnąć dobry potencjał ekologiczny i dobry stan chemiczny sztucznych i silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych.

Art. 38e. 1. Celem środowiskowym dla jednolitych części wód podziemnych jest:

- 1) zapobieganie lub ograniczanie wprowadzania do nich zanieczyszczeń;
- 2) zapobieganie pogorszeniu oraz poprawa ich stanu;
- 3) ochrona i podejmowanie działań naprawczych, a także zapewnianie równowagi między poborem a zasilaniem tych wód, tak aby osiągnąć ich dobry stan.

Art. 38f. 1. Celem środowiskowym dla obszarów chronionych, o których mowa w art. 113 ust. 4, jest osiągnięcie norm i celów wynikających z przepisów szczególnych na podstawie których te obszary zostały utworzone, o ile nie zawierają one w tym zakresie odmiennych postanowień.

Cel środowiskowy

Zależy od:

- Kwalifikacji naturalna / silnie zmieniona
- Położenia w obszarach chronionych (w tym Natura 2000)
- Ew. „derogacji 4.5”

Termin osiągnięcia zależy od:

- Ew. „derogacji 4.4”

Realizacja przedsięwzięć sprzecznych z celem środowiskowym tylko gdy:

- „derogacja 4.7”
- nadrzędny interes społeczny/przeważające korzyści dla środowiska i społeczeństwa
- brak alternatyw (technicznie wykonalnych i nie nieproporcjonalnie kosztownych)

Obszar chroniony -> cel dla obszaru

Rzeka/jezioro/wody podziemne w obszarze Natura 2000:

dodatkowo celem jest doprowadzenie rzeki do stanu umożliwiającego „**właściwy stan ochrony**” przedmiotów ochrony Natura 2000 (tj. chronionych w obszarze Natura 2000 siedlisk przyrodniczych i gatunków).

(jeżeli cele środowiskowe się nakładają, obowiązuje cel najbardziej rygorystyczny)

„stan wód”

- rozumiany ekologicznie
- na podstawie biologicznych elementów jakości (ryby, roślinność, bentos, plankton) wspomaganych przez elem. hydromorfologiczne i fizykochemiczne)
- umiarkowany, słaby, zły

Naturalna część wód -> Dobry stan wód

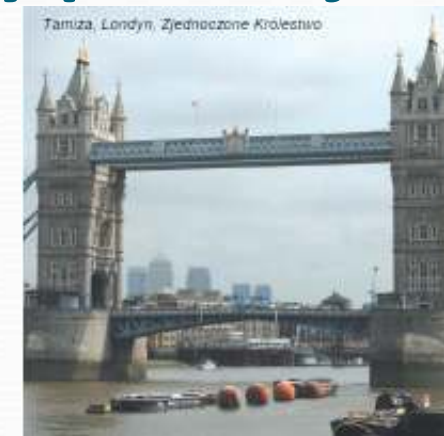
Rzeka/jezioro uznane za „naturalną część wód”:

Celem środowiskowym jest osiągnięcie tzw. dobrego stanu wód. Dobry stan rzeki, to taki stan, w którym „**wartości biologicznych elementów jakości [dla rzek: makrofity, ichtiofauna, bentos, fitoplankton] wskazują na niski poziom zakłóceń wynikający z działalności człowieka**”; dopuszczalne są „**niewielkie odchylenia od wartości biologicznych wskaźników jakości występujących w warunkach niezakłóconych**”. Warunki hydromorfologiczne i fizykochemiczne muszą być takie, by to umożliwiły. Czyli:

w składzie i obfitości **makrofitów i fitobentosu** zachodzą **najwyżej niewielkie odchylenia** od warunków naturalnych; fitobentos nie jest narażony na negatywny wpływ powłok (kożuchów) lub skupisk bakterii obecnych w wodzie na skutek działalności człowieka,

- mają miejsce co najwyżej niewielkie zmiany w składzie i liczebności taksonów bezkręgowców **bentosowych w porównaniu ze zbiorowiskami tych bezkręgowców specyficznymi dla danego typu wód**; mają miejsce co najwyżej niewielkie zmiany poziomu różnorodności taksonów bezkręgowców bentosowych w stosunku do warunków niezakłóconych; mają miejsce co najwyżej niewielkie zmiany stosunku taksonów bezkręgowców bentosowych wrażliwych na zakłócenia do taksonów bezkręgowców bentosowych niewrażliwych na zakłócenia,
- mają miejsce co najwyżej niewielkie zmiany w składzie i liczebności **fitoplanktonu w stosunku do zbiorowisk fitoplanktonu specyficznych dla danego typu wód**; zmiany w składzie i liczebności fitoplanktonu nie wskazują na przyspieszony wzrost glonów; jednak może wzrastać częstotliwość i intensywność zakwitów fitoplanktonu w stosunku do warunków niezakłóconych,
- mają miejsce co najwyżej niewielkie zmiany w składzie gatunkowym i liczebności ryb; struktura wiekowa populacji ryb może wskazywać na pewne zmiany wynikające z wpływu działalności człowieka na warunki fizykochemiczne lub hydromorfologiczne, specyficzne dla danego typu wód; mogą też zachodzić pewne zaburzenia reprodukcji lub rozwoju określonych gatunków ryb mogące powodować zanik niektórych klas wiekowych ryb,
- **reżim hydrologiczny (zmiennosc przepływów, zasilanie wodami podziemnymi), warunki hydromorfologiczne (zmiennosc głębokości i szerokości, struktura i skład podłoża, struktura strefy nadbrzeżnej) oraz ciągłość cieku są takie, że umożliwiają powyższe,**
- **poziomy zasolenia, temperatura, bilans tlenu, pH i zdolność neutralizacji kwasów, a także stężenia substancji biogennych nie wykraczają poza wartości progowe,**
- **stężenia substancji szczególnie groźnych dla środowiska wodnego nie wykraczają poza wartości progowe.**

Silnie zmieniona część wód ->dobry potencjał

Rzeka/jezioro uznana za „silnie zmienioną część wód”:

- Celem środowiskowym jest osiągnięcie tzw. **dobrego potencjału ekologicznego i dobrego stanu chemicznego wód**.
- Dobry stan chemiczny to stan, w którym:
  - poziomy zasolenia, temperatura, bilans tlenu, pH i zdolność neutralizacji kwasów, a także stężenia substancji biogennych nie wykraczają poza wartości progowe; stężenia substancji szczególnie groźnych dla środowiska wodnego nie wykraczają poza wartości progowe.
- Dobry potencjał ekologiczny ustala się odrębnie dla każdej „silnie zmienionej części wód”.
  - „Maksymalny potencjał ekologiczny” - czyli maksymalnie dobry stan elementów biologicznych, jaki byłby możliwy do osiągnięcia przy założeniu utrzymania przekształceń rzeki w zakresie niezbędnym do realizacji celów tych przekształceń (np. rolnictwo, ochrona przeciwpowodziowa, żegluga).
  - „Dobry potencjał ekologiczny” to stan, w którym mają miejsce „nieznaczne odchylenia” od tak określonego „maksymalnego potencjału”.
  - Element dobrego potencjału: przywrócenie ciągłości ekologicznej

Wody podziemne – dobry stan

- Poziom wód podziemnych w części wód podziemnych jest taki, że zapewnia nieprzekraczanie dostępnych zasobów wód podziemnych przy długoterminowej średniorocznej wartości poboru wód. Zgodnie z powyższym, poziom wód podziemnych nie podlega zmianom antropogenicznym, które mogłyby spowodować:
  - niespełnienie celów środowiskowych, określonych na mocy art. 4 przez powiązane z nim wody powierzchniowe,
  - wszelkie znaczne obniżenie stanu tych wód,
  - wszelkie znaczne szkody w ekosystemach lądowych bezpośrednio uzależnionych od części wód podziemnych.
- Nie ma antropogenicznych zmian przepływów wód podziemnych, w szczególności napływów wód słonych.
- Stężenia zanieczyszczeń nie wykazują efektów zasolenia lub innych oddziaływań i nie przekraczają norm jakości; nie oddziałują negatywnie na wody powierzchniowe lub powiązane ekosystemy
- Zmiany w przewodności elektrycznej nie wskazują na zasolenia lub inne napływy do części wód podziemnych

Rzeki

Wyznaczanie jako JCW gdy zlewnia > 10 km²

„Elementy jakości” wg RDW:

Hydromorfologiczne:

- wielkość i dynamika przepływu wód
- związek z wodami podziemnymi
- zmienność głębokości i szerokości
- struktura i skład podłoża
- struktura strefy brzegowej
- ciągłość cieku

Fizykochemiczne:

- warunki termiczne
- warunki natlenienia
- zasolenie
- zakwaszenie
- substancje biogenne
- substancje szczególnie szkodliwe

Biologiczne:

- skład i liczebność flory wodnej
- skład i liczebność bentosu
- skład, liczebność i struktura wiekowa ichtiofauny

Jeziora

Wyznaczanie jako JCW gdy > 50 ha

„Elementy jakości” wg RDW:

Hydromorfologiczne:

- wielkość i dynamika przepływu wód
- czas retencji
- związek z wodami podziemnymi
- zmienność głębokości
- wielkość, struktura i skład podłoża misy jeziornej
- struktura brzegu

Fizykochemiczne:

- przejrzystość
- warunki termiczne
- warunki natlenienia
- zasolenie
- zakwaszenie
- substancje biogenne
- substancje szczególnie szkodliwe

Biologiczne:

- skład, liczebność i biomasa fitoplanktonu
- skład i liczebność innej flory wodnej
- skład i liczebność bentosu
- skład, liczebność i struktura wiekowa ichtiofauny

Wody przybrzeżne i przejściowe

Też są przedmiotem Dyrektywy,
Prawa Wodnego i
Celów środowiskowych
W elementach
Jakości „struktura
Strefy pływów”,
„ekspozycja na fale”,
„przepływ wód
słodkich”
(inne elementy –
Jak dla jezior).

Torfowiska i inne mokradła

Zwykle nie są bezpośrednio przedmiotem celów wodnośrodowiskowych (nie są JCW), ale ...

- mogą być częścią JCW rzecznych (strefa zalewowa, starorzecza = „stan strefy brzegowej + reżim hydrologiczny)
- stan mokradeł zależnych od wód podziemnych (brak procesów degradacyjnych) jest kryterium dobrego stanu wód podziemnych
- na obszarach chronionych tworzą „cel środowiskowy na obszarach chronionych”

Plan gospodarowania wodami w dorzeczach

- Ogólna charakterystyka danego obszaru dorzecza wodnego, w tym mapy
- Streszczenie najistotniejszych problemów i kwestii związanych z wpływem człowieka
- Mapa obszarów szczególnie chronionych (kąpielisk, siedlisk, terenów ochrony gatunkowej)
- Mapa sieci monitorującej
- wykaz rzek
- Wykaz założeń i celów związanych z ochroną środowiska oraz odstępstw od celów
- opis metod utrzymania i poprawienia jakości wody,
- Streszczenie publicznych konsultacji i opis ich wpływu na plan,
- Wykaz właściwych organów i punktów kontaktowych w celu uzyskania dalszych informacji.

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry

Warszawa, 2010

KZGW
Krajowy Związek Gospodarczy Wodociągów i Kanalizacji
Związki Gospodarcze Wodociągów i Kanalizacji
Związki Gospodarcze Wodociągów i Kanalizacji
Związki Gospodarcze Wodociągów i Kanalizacji

Vustrage: Ilustrace M. Friedrich
die Harmonie GGr?

Dalsze informacje:

- http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive&vm=detailed&sb=Title
- <http://www.rdw.org.pl/>
- <http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/>
- <http://www.kzgw.gov.pl/Ramowa-Dyrektywa-Wodna-Plany-gospodarowania-wodami.html>

*ujęcie wody pitnej w Wenecji
we Włoszech*

Dziękuję za uwagę